

מהם השיקולים שיש לקחת בחשבון בעת תכנון צוואה?

משה כדריה, עו"ד ונוטריון

מהם שלושת היתרונות של צוואה מתוכננת היטב?

לצוואה מתוכננת היטב שלושה יתרונות ברורים: היא יכולה לחסוך מאבקי ירושה מרים, היא מאפשרת למוריש ליצור איזון בין היורשים בהתאם למה שקיבלו ממנו בעודם בחיים, וחשוב לא פחות – תכנון הצוואה מאפשר למוריש לוודא שהיורשים ייהנו מהרכוש בצורה מקסימלית.

מהם השיקולים המרכזיים שיש לקחת בחשבון בעת עריכת צוואה?

כדי לתכנן צוואה כהלכה, כדאי לקחת בחשבון את 5 השיקולים הבאים: שיקולי מס, שיקולי איזון בין היורשים, שיקולים הנוגעים לילדים עם צרכים מיוחדים, שיקולים ייחודיים לנישואין שניים, וכמובן – שיקולים הנוגעים לרצונו של המוריש.

האם יש בישראל מס ירושה או עיזבון?

בארץ אמנם אין כיום מס ירושה או מס עיזבון, אך אופן מימוש הירושה עלול להטיל על היורשים מסים מסוגים אחרים, וכתוצאה מכך לגרום להם להפסדים של סכומים ניכרים מהירושה. מכאן, שכל צוואה צריכה להיות מתוכננת באופן ספציפי על פי הרכוש שיש בבעלות המוריש ועל פי מצבם של יורשיו. תכנון מס נכון של הצוואה יכול להפחית את תשלומי המס שהיורשים יידרשו לשלם ולעתים אף למנוע אותם לגמרי. הדוגמה הנפוצה ביותר היא מס שבח.

כיצד ניתן לתכנן מראש צוואה בהתאם לשיקולי מס שבח?

ניקח לדוגמה אדם המבקש להוריש ליורשיו שתי דירות או יותר, מה שאומר שהם יצטרכו לשלם מס שבח כשימכרו את הדירות. ניתן למנוע זאת, אם המוריש יעביר חלק מהדירות ליורשים במתנה, בעודו בחיים, וישאיר בבעלותו רק דירה אחת, למגורים, אשר תעבור ליורשיו במותו. דרך נוספת – אם ליורשים אין דירה בבעלותם, ניתן לצוות לכל אחד מהם דירה אחת, וכך יוכלו למכור בעתיד את הדירה בפטור ממס שבח.

גם מצבם הפיננסי של היורשים רלבנטי לתכנון הצוואה, משום שאם, לדוגמה, אחד היורשים הוא בעל הכנסות נמוכות, והוא יוכל לשלם מס שבח מופחת בזכות זה, אזי כדאי להוריש לו נכס נדל"ן שלא ניתן לקבל עבורו פטור ממס, ולירש אחר להוריש כספים.

מדוע כדאי לקחת בחשבון שיקולי איזון בין היורשים בעת תכנון הצוואה?

חשבו על אדם שלו שלושה ילדים. בעודו בחייו, הוא נתן לבנו הבכור דירה במתנה לכבוד נישואיו. שני הילדים הצעירים עדיין לא התחתנו ולכן לא קיבלו מתנה דומה. יחד עם זאת, הבת נסעה ללמוד בניו יורק,

ואביה כיסה את הוצאות הלימודים, כולל המחיה והמגורים, לאורך מספר שנים. במקרה כזה, חלוקה הוגנת של העיזבון בין 3 הילדים היא לא בהכרח חלוקה שוויונית, ובאמצעות תכנון מראש, ניתן לאזן בין היורשים. כלומר, לתת פחות למי שכבר קיבל בימי חייו של המוריש, ויותר למי שטרם קיבל. איזון כזה יכול למנוע תחושת קיפוח אצל מי שקיבל פחות (בירושה או בחייו) ולחסוך מאבק ירושה מר ויקר.

מהם השיקולים העומדים בפני הורים לילדים עם צרכים מיוחדים בעת תכנון צוואתם?

ילדים עם צרכים מיוחדים, אשר לא יוכלו להבטיח את עתידם בעצמם, זקוקים להתייחסות מיוחדת בצוואה. מצד אחד, ההורים רוצים להשאיר לילד עם הצרכים המיוחדים יותר משאבים, שיאפשרו לו להמשיך לחיות באופן מכובד ולקבל את כל הטיפולים שהוא זקוק להם. מצד שני, קיים החשש שהחלטה כזו, שאינה שקולה ומאוזנת, תעורר תחושת קיפוח בקרב היורשים האחרים. חשוב לא פחות להתחשב גם בהם כדי למנוע סכסוכי ירושה, שרק יפגעו בירש בעל הצרכים המיוחדים יותר מכולם.

כיצד לערוך צוואה שתסייע בהגנה על ילדים עם צרכים מיוחדים?

תכנון מוקדם של הצוואה תוך חשיבה מראש על האופן שבו ימולאו כל צרכיו של הילד יכולה לשנות באופן משמעותי את המשך חייו של הילד בעל הצרכים המיוחדים ולמנוע את הזנחתו ואת הפגיעה בו לאחר מות הוריו. בנוסף, חשוב לזכור שההכרעות בנוגע אליו אינן קשורות רק לחלוקת הרכוש, וכי מומלץ למנות לאותו ילד אפוטרופוס או נאמן אמין ובעל כישורים, על מנת שינהל את ענייניו לאחר מות הוריו.

מדוע כדאי לחדש ולתכנן צוואה בעת נישואין שניים ו/או זוגיות פרק ב'?

זוגיות פרק ב' (בין אם בנישואין ובין אם כידועים בציבור) היא פתח רחב לסכסוכי ירושה עתידיים, במיוחד אם הזוגיות השנייה כוללת גם ילדים נוספים. תכנון מוקדם של הצוואה בעת הנישואין השניים יכול למנוע את הסכסוכים הללו ולהבטיח שכל אחד ואחת מהיורשים יקבלו את המגיע להם. בצוואה ניתן לקבוע מראש מי יקבל את העיזבון ואיזה חלק ממנו, ולהתייחס באופן פרטני לכל אחד מהיורשים: הילדים מהנישואין הקודמים, בן או בת הזוג החדשים, הילדים המשותפים עם בן הזוג החדש וילדים שהם הביאו עמם מנישואיהם הקודמים.

במקרים רבים נכון יהיה לציין במפורש בצוואה כי בן הזוג החדש כלל לא יירש, ובכך למנוע טענות עתידיות – הכל לפי העניין.

החשוב מכל בתכנון צוואה: שיקולי רצונו של המוריש

חשוב לחזור ולהדגיש כי המטרה של התכנון הקפדני של הצוואה היא לשקף באופן הנאמן ביותר את רצונותיו של המוריש. כך, לדוגמה, אם היה לכם שכן שבמשך 20 שנה היה חברכם הקרוב, טיפל בכם כאשר חליתם ואתם רוצים להודות לו ולצוות לו נתח מרכושכם, זו זכותכם. אם יש לכם אוסף אמנות ואתם רוצים שייעשה בו שימוש חינוכי, תוכלו לצוות אותו למוזיאון או לבית ספר לאמנות. תכנון מראש מה תרצו להעניק לשכן או לאן יועבר אוסף האמנות שלכם והכניסו זאת, או כל רצון אחר, לצוואה.

זיכרו, צוואה מתוכננת היטב מיטיבה עם היורשים, מונעת סכסוכי ירושה מרים ויקרים, וממקסמת את ההנאה שהם יפיקו מהעזבון, וכל זאת תוך הקפדה על מילוי מלא של רצונות המוריש.

משרדנו עוסק מאז שנת 1984 בעריכת צוואות ומתמחה בדיני ירושה ותכנון ירושה. נשמח לעמוד לשרותכם.